

Kokybinės naujų eurų banknotų temų analizės santrauka

Ši analizė neturėtų būti traktuojama kaip pateikianti Europos Centrinio Banko (ECB) nuomonę. Joje pateikiama autorių nuomonė, kuri nebūtinai sutampa su ECB nuomone.

Santrauka

Eurosistemai pavesta konkreti pareiga – saugoti visuomenės pasitikėjimą eurų banknotais, užtikrinti, kad eurų banknotus naudoti būtų saugu ir patogiu, ir nuolat didinti grynųjų pinigų naudingumą. Banknotai yra itin sudėtingas gaminytis, kuriam sukurti ir pagaminti prireikia ne vienu metų. Eurų banknotai nuolat tobulinami, tad šiuo metu vyksta naujų temų ir dizainų paieškos procesas. Jis susideda iš dviejų pagrindinių etapų: pirma, naujos temos¹ (ir ją atskleidžiančių motyvų²) kūrimas ir, antra, naujų dizainų pagal naują temą kūrimas. Pirmajam etapui įgyvendinti Europos Centrinis Bankas (ECB) pasitelkė įmonę „Ipsos“, pavesdamas jai atlikti kokybinę analizę, kuri pateiktų įžvalgų, padėsiančių apibrėžti naująją temą.

Tyrimui suformuluoti du uždaviniai: 1) išsiaiškinti, kokia būsimų eurų banknotų tematika visuomenei patiktų, ir parengti pageidaujamų temų ir jas atskleidžiančių motyvų sąrašą; 2) išsiaiškinti, ką visuomenė mano apie dabartinės serijos banknotų (antros banknotų serijos „Europa“, toliau – ES2) bendrus dizaino elementus³, taip pat apie galimus naujus bendrus dizaino elementus, ir, vėlggi, parengti pageidaujamų bendrų dizaino elementų sąrašą.

Analizė buvo atliekama 2021 m. gruodžio – 2022 m. kovo mėn. visose 19 euro zonos šalių, taip pat Kroatijoje ir Bulgarijoje, internete sudarytų tikslinių grupių apklausos būdu. Kiekvienoje šalyje buvo sudaryta po keturias tikslines grupes, taigi, iš viso buvo 84 tikslinės grupės (422 dalyviai). Grupės sudarytos pagal amžių (16–25, 26–40, 41–60 ir 61+), o dalyviai parinkti taip, kad grupės atitiktų nacionalinę gyventojų sudėtį ir pagal kitus svarbius socialinius–demografinius bei pažiūrų parametrus (įskaitant lyties, išsilavinimo, gimimo šalies, požiūrio į ES ir banknotų naudojimo dažnumo parametrus). Su grupėmis buvo bendraujama pagrindinėmis dalyvaujančių šalių kalbomis.

Kokybiniu tyrimu buvo siekiama nustatyti ir išnagrinėti su nagrinėjama tema susijusius požiūrius ir klausimus. Buvo daroma prielaida, kad tyrimo dalyvių išdėstyti požiūriai ir iškelti klausimai atspindi platesnės visuomenės požiūrį ir jai rūpimus klausimus. Tačiau kokių mastu jie atspindi platesnės visuomenės ar konkrečių gyventojų sluoksnių požiūrį, kiekybiškai įvertinti neįmanoma. **Tad šiuo kokybiniu tyrimu buvo siekiama nustatyti įvairius esamus požiūrius ir patirtis bei juos lemiančias priežastis. Todėl šiame dokumente pateikti rezultatai neturėtų būti laikomi statistiškai reprezentatyviais, t. y. parodančiais visų atitinkamos šalies gyventojų požiūrius ir pageidavimus.** Be to, ataskaitoje nurodyti akivaizdūs požiūrių ir pageidavimų skirtumai, priklausantys, pavyzdžiui, nuo amžiaus grupės ir geografinės padėties, taip pat turėtų būti vertinami tik kaip orientaciniai. Kitaip sakant, tai tiesiog rodo, kad tarp tam tikro amžiaus žmonių, tam tikrose šalyse ar tam tikrose socialinėse grupėse tam tikri požiūriai ir pageidavimai yra dominuojantys.

Pagrindinių rezultatų apžvalga

Europietiško sampratos

Siekiant nuomonėms apie būsimų eurų banknotų temas suteikti kontekstą, diskusijos kiekvienoje tikslinėje grupėje prasidėjo nuo klausimo, ką dalyviams reiškia būti europiečiu. Visose grupėse dalyviams spontaniškai kilo šios keturios pagrindinės asociacijos:

- **keliavimas ir (arba) laisvas asmenų judėjimas po Europą;**
- **euras arba bendra valiuta Europoje;**

¹ Tema – tai pasikartojantis pagrindinis siužetas arba idėja, užtikrinanti skirtingų banknotų dizaino nuoseklumą.

² Motyvai – tai temą atskleidžiantys arba plėtojantys vaizdai. Ant skirtingų nominalų banknotų gali būti vaizduojami skirtingi vaizdai.

³ Bendri dizaino elementai – tai su tema nesusiję vaizdai arba simboliai, naudojami praktiniais sumetimais ir su tikslu parodyti Europos identitetą.

- **liberalaus pasaulio vertybės: laisvė, solidarumas ir lygybė;**
- **kultūriniai aspektai: Europos kalbų bei kultūrų įvairovė ir bendra Europos istorija.**

Kiekvienu atveju europietiškas buvo iš esmės suvokiamas per asmeninių vertybių ir kasdieninių kultūrinių patirčių bei interesų prizmę, o Europos institucijos ir ES teisėkūra nebuvo minima. **Pažymėtina, kad europietiškas žmonėms asocijuojasi ne tik su vienybės, bendrų vertybių ir bendros istorijos jausmu ir suvokimu (t. y. dalykai, kurie europiečius jungia), bet ir su skirtingų kultūrų ir kalbų įvairovės Europoje vertinimu (t. y. dalykai, kuriais europiečiai skiriasi).**

Kiek prisimenama ir kaip suvokiama dabartinės eurų banknotų serijos (serijos „Europa“) išvaizda

Apskritai dalyviai dabartinės serijos eurų banknotų išvaizdą (įskaitant jų tematiką) prisiminė ribotai. Tai ypač pasakytina apie jaunesnius asmenis ir dalyvius, kuriems priimtinau naudotis kortele arba skaitmeniniais mokėjimo būdais.

Kai dalyviams buvo priminta, kad dabartinės serijos banknotų tema yra Europos amžiai ir stiliai, jų **reakcija buvo įvairi – nuo itin teigiamos iki neutralios ir gana neigiamos.** Tiems, kurie reagavo teigiamai, banknotų tema (ir ją atskleidžiantys motyvai) atrodo estetiškai patraukli ir tinkama eurų banknotams, nes vaizduoja kurį nors iš visoms valstybėms narėms reikšmingų pagrindinių Europos kultūros istorijos elementų. Jie savo iniciatyva minėjo ir tai, kad ši tema yra „neutrali“. Neigiamai reagavę dalyviai nurodė, kad banknotų istorinė tematika yra „atgyvenusi“ arba „senamadiška“, arba kad dizainui būdingas neutralumas yra „prėskas“ arba „nuobodus“. Dar kiti nurodė, kad tema ir motyvai „nieko nereiškia“ arba vargiai asocijuojasi su Europa.

Retas dalyvis nurodė jaučiantis kokį nors artumo ar emocinį ryšį su dabartiniais banknotais. Todėl apskritai dalyviai pritarė minčiai, kad banknotai turi būti keičiami, ir vertino tai kaip progą sukurti patrauklesnius ir originalesnius banknotus.

Bendro pobūdžio pamąstymai apie galimas būsimų eurų banknotų temas ir motyvus

Paprašyti pagalvoti, kokios galėtų būti būsimų eurų banknotų temos, ir įvertinti jas palyginimo būdu, dalyviai dažnai spontaniškai nurodė konkrečius kriterijus, kurie jiems atrodo svarbūs. Pasak jų, kad ir kokia tema būtų pasirinkta, ji visų pirma **turėtų būti aktuali ir pažįstama visai Europai, pabrėžti ne tik valstybių narių vienovę, bet ir įvairovę, būti lengvai atpažįstama ir patraukliai pavaizduota.** Dalyviams atrodo svarbu ir tai, kad tema būtų visuotinai priimtina ir lengvai perteikiama ant banknotų. Labiau su emocijomis susiję sumetimai, pavyzdžiui, kiek banknotų tema galėtų sukelti piliečiams pasididžiavimo jausmą, buvo šiek tiek mažiau ryškūs.

Paklausti apie temą atskleidžiančius motyvus, dalyviai daugiausiai nurodė, kad jie turi būti atpažįstami ir suprantami, ir kad reikėtų vengti prieštarų, nesantaiką kurstančių ar įžeidžiančių motyvų, pavyzdžiui, vaizduojančių kultūrinius stereotipus arba turinčių bet kokią religinę, politinę ar ideologinę potekstę. Be to, dalyviams akivaizdžiai patraukli motyvų simboliškumo idėja, ypač ES vienybės ar vertybių simbolika. Vis dėlto jiems kartais buvo sunku nurodyti, kokie motyvai atitiktų pirmiau minėtus kriterijus arba būtų ir gerai žinomi, ir visuotinai priimtini. Kaip paaiškinta toliau, diskusijoms įsibėgėjant, dalyviai dėl šios priežasties mažiau entuziastingai pritarė tam tikroms temoms.

Dažnas dalyvis nurodė, kad jam **patiktų arba net keltų pasididžiavimą, jeigu ant eurų banknotų būtų pavaizduotas platesnę bendrą temą atskleidžiantis motyvas iš jų šalies.** Dėl to dažnai kilo diskusijos apie tai, kad eurų banknotų nominalų skaičius ribotas, todėl motyvams iš įvairių valstybių narių pavaizduoti nėra pakankamai vietos ir dėl to galbūt reikia paieškoti kitokio varianto,

pavyzdžiui, atrinkti **motyvus, kurie būtų būdingi platesniam regionui arba kaip kitaip peržengtų nacionalines sienas**. Tačiau ne visi dalyviai buvo pasirengę išsižadėti nacionalinių motyvų idėjos. Daugiausiai tokių buvo Bulgarijoje ir Portugalijoje, kur nacionalinių motyvų akcentavimas iš dalies susijęs su suvokiamu poreikiu, kad šios šalys labiau jaustųsi lygios su savo ES partnerėmis ir jų vertinamos. Šiuo požiūriu būsimų eurų banknotų dizainas vertintas kaip galima priemonė valstybėms narėms suteikti stipresnį lygiavertės pagarbos jausmą.

Pageidaujamos būsimų eurų banknotų temos ir motyvai

Dalyviai pasiūlė pačių įvairiausių naujų temų ir jas atskleidžiančių motyvų: nuo temų, kurios tradiciškai asocijuojasi su banknotais ir monetomis, pavyzdžiui, žymių žmonių portretų, gamtos motyvų, paminklų, istorinių įvykių, mokslo ir transporto rūšių, iki šiuolaikiškesnių temų, pavyzdžiui, kosmoso, modernaus meno, populiarių patiekalų ir gėrimų, sporto turnyrų. Neretai buvo minimos ir abstraktesnės arba konceptualesnės temos – vertybės (pavyzdžiui, laisvė, lygybė, demokratija), įvairovė, kultūra ir tvarumas.

Buvo keletas naujų temų, kurias pasiūlė tik viena ar keletas grupių arba asmenų, tačiau **didžioji dauguma temų buvo pasikartojančios** arba labai panašios į kitas pasiūlytas temas. Be to, **visose keturiose amžiaus grupėse ir skirtingose šalyse įvairios temos minėtos stebėtinai panašų skaičių kartų**.

Dalyviai, paprašyti iš nurodytų temų išsirinkti jiems labiausiai patinkančias ir aptarti jas savo tikslinėse grupėse, atliko tai palyginti lengvai. Susumavus visų šalių rezultatus, pradinis pasiūlytų temų sąrašas sutrumpėjo: kai kurios temos buvo vienareikšmiškai atmestos, o kai kurios buvo įvertintos kaip persidengiančios su kitomis temomis. Pavyzdžiui, kai kurių dalyvių nuomone, istorijos ir mokslo temos persidengia su portretų tema (arba atvirkščiai), todėl neturėtų būti svarstomos kaip atskirtos temos. Dažniausiai nurodytos šios pageidaujamos temos (suformuluotos kiekvienoje tikslinėje grupėje paprašius nurodyti temų eiliškumą):

- **gamta,**
- **paminklai ir žymūs vietovės objektai,**
- **portretai,**
- **Europos vertybės,**
- **mokslas ir pažanga,**
- **menas.**

Tačiau diskusijų eigoje požiūris į šias pageidaujamas temas šiek tiek keitėsi. Didėjo pritarimas neutralioms (kaip jas dalyviai suvokė) temoms, ypač gamtos ir Europos vertybių temoms, ir šiek tiek mažėjo pritarimas temoms, kurios buvo įplieskusios aktyvesnes diskusijas, visų pirma, paminklų ir žymių vietovės objektų ir, kiek mažiau, portretų temoms (dėl toliau paaiškintų priežasčių).

Gamta

Su gamta susijusios temos buvo dažniausiai siūlomos visose tikslinėse grupėse. Gamtos tema ne kartą buvo įvardyta kaip „neutrali“, „saugi“ arba „lengva“, todėl negalinti sukelti nesutarimų. **Dažniausiai ji buvo vadinama „be sienų“ arba „universalia“**, todėl priimtina visiems europiečiams. Kai kurie dalyviai nurodė, kad ši tema turi ir ypatingą simbolinę reikšmę, nes ES yra bendra teritorija, kurioje visų valstybių narių piliečiai gali jaustis esantys namie. Kita priežastis, kodėl gamtos tema tokia populiari, yra susijusi su estetinė verte ir bendra „nuotaika“, kurią, dalyvių nuomone, ji galėtų suteikti būsimiems banknotams. Keliose šalyse buvo iškelta mintis, kad gamtos tema suteiktų progą per būsimus banknotus atkreipti dėmesį į ekologiją. Pasiūlyti gamtos motyvai gali būti suskirstyti į keturias pagrindines kategorijas: kraštovaizdis (ypač kalnai); vandens keliai ir baseinai; gėlės, augalai ir medžiai; gyvūnai ir paukščiai.

Paminklai ir žymūs vietovės objektai

Daugelio dalyvių nuomone, **istoriniai paminklai ir žymūs vietovės objektai yra vienas pagrindinių, akimirksniu atpažįstamų Europos kultūrinio identiteto elementų**, todėl būtų labai priimtina ir artima tema banknotams. Be to, nemažai dalyvių nurodė, kad tokie paminklai ir žymūs vietovės objektai simbolizuoja ne tik Europos išsivystymą, bet ir jos stiprybę bei vertybes – aspektus, kurie laikomi dar labiau vienijančiais europiečius. Vis dėlto kai kuriose tikslinėse grupėse patys dalyviai iškėlė klausimą, kad renkantis motyvus temai atskleisti gali kilti sunkumų. Pirma, dalyvių nuomone, paminklai ir vietovės objektai kartais gali būti siejami su praeityje vykusiais konfliktais ar tragedijomis, todėl gali turėti neigiamą potekstę arba net įžeisti kai kurias piliečių grupes. Antra, buvo paminėta, kad gali būti sudėtinga išrinkti paminklus ar vietovės objektus, kurie reprezentuotų visas euro zonos šalis. Nepaisant to, dažniausiai pasiūlyti motyvai paminklų ir žymių vietovės objektų tematika buvo konkretūs istoriniai pastatai, pilys ir objektai, religiniai statiniai, tiltai, muziejai ir galerijos, ES institucijų pastatai Briuselyje ir Strasbūre.

Portretai

Portretai – **populiari tema ne tik pati savaime, bet ir kaip su kitomis temomis** (ypač mokslo ir pažangos, meno, istorijos ir sporto) **susiję motyvai**. Dalyviai dažnai pritarė, kad ant banknotų galėtų būti vaizduojami **iškilūs veikėjai, atlikę svarbų vaidmenį kuriant ir formuojant šiandieninę Europą** ir padėję sukurti arba įkvėpę europinį identitetą. Pasiūlymai, kieno portretai galėtų būti vaizduojami ant banknotų, gali būti susiskirstyti į penkias pagrindines kategorijas: muzikantai ir kompozitoriai, istoriniai veikėjai, įskaitant Europos įkūrėjus; mokslininkai; filosofai ir rašytojai; menininkai. Nors dauguma šių kategorijų palyginti nekontraversiškos, to negalima pasakyti apie istorinių veikėjų kategoriją. Šiuo klausimu dalyviai pripažino, kad **kai kurie lyderiai, ypač politiniai veikėjai, skirtingoms piliečių grupėms gali kelti skirtingas asociacijas, todėl gali nebūti visuotinai priimtini kaip motyvai**. Paminėjęs šį argumentą, jis atitinkamose tikslinėse grupėse sulaukė vis daugiau palaikymo ir dažnai galiausiai buvo sutariama, kad geriausia būtų tokių veikėjų neatvaizduoti, o verčiau rinktis labiau visuotinai pripažintus ar gerbiamus asmenis, pavyzdžiui, iškilus menininkus ar rašytojus.

Europos vertybės

Dalyviai, kurie teikė pirmenybę šios kategorijos temoms, paprastai argumentuodavo, kad **Europą galima iš esmės laikyti tokių vertybių kaip vienybė, taika, demokratija, žmogaus teisės, laisvė, lygybė ir įvairovės bei įtraukties gerbimas sinonimu**. Be to, jų nuomone, šios vertybės kerta šalių sienas ir socialinės hierarchijos ribas ir suvienija europiečius, tampa juos vienijančiu ryšiu, sukuriančiu bendrą savimonę. Kai kurie dalyviai taip pat aiškiai pabrėžė, kad kasdieniam gyvenimui vertybės yra aktualesnės nei kitos populiaros temos, pavyzdžiui, paminklai ar iškilūs veikėjai, nes būtent vertybės lemia, kaip žmogus gyvena. Buvo aiškiai juntama, kad aptariamoms vertybėms dalyviams yra tapusios dar svarbesnės dėl Rusijos invazijos į Ukrainą, prasidėjusios (o vėliau tebesitęsiančios) tyrimo parengiamajame etape ir vertinamos kaip grėsmė demokratijai ir laisvei. Iš tiesų, gerokai daugiau tikslinių grupių ketino sudaryti trumpuosius vertybių sąrašus nei juos iš tikrųjų sudarė, nes galiausiai priėjo prie išvados, kad šios temos yra pernelyg abstrakčios, kad jas būtų galima pavaizduoti ant banknotų.

Nors dalyviams neretai buvo sudėtinga perteikti vertybes konkrečiais motyvais, išryškėjo trys pagrindiniai motyvų tipai: baltas balandis, simbolizuojantis laisvę ir taiką; rankomis susikibę ar apsikabinę žmonės, simbolizuojantys solidarumą, demokratiją, vienybę ir tarpusavio sąsają; ir rankos (pvz., ratu susikibusios rankos, ištiestos rankos, rankos paspaudimas), simbolizuojančios bendradarbiavimą, solidarumą, bendruomeniškumą ir lygybę. Kiti paminėti vertybių temą atskleidžiantys motyvai buvo teisingumą simbolizuojanti Temidė ir teisingumo svarstyklės (kaip žmogaus teisių, lygybės ir pagarbos motyvai); taikos ženklas; atviros sienos ar įveiktos kliūtys (kaip laisvės motyvai); bendrumo ir įtraukties motyvai, pavyzdžiui, kartu stovintys žmonės, geografinis Europos žemėlapis ir kartu vaizduojamos Europos vėliavos.

Mokslas ir pažanga

Šią temą palaikę dalyviai pabrėžė **daug įvairių išradimų, atradimų ir technologinės pažangos pavyzdžių, sukurtų ar atliktų Europoje**, o ilgainiui išplitusių ir padariusių poveikį visame pasaulyje. Jie taip pat iškėlė mintį, kad tokių temų pritaikymas banknotams galėtų atlikti svarbią

švietimo funkciją, praplėstų piliečių žinias apie Europos pasiekimus ir paskatintų žmones sužinoti daugiau. Dažniausiai siūlyta šių temų motyvų kategorija buvo europiniai išradimai ir atradimai, o konkrečiau: transporto ir energijos sričių technologijos, kosminė technologija ir astronomija, medicinos srities atradimai ir technologijos, fizikos srities atradimai, pramoniniai ar darbo įrankiai bei technologijos ir komunikacijos technologijos. Taip pat buvo dažnai minima, kad geri motyvai būtų ir patys mokslininkai, išradėjai ar tyrinėtojai. Tačiau, kaip ir portretų temos atveju, vienas kitas dalyvis suabejojo, ar reikėtų vaizduoti konkrečius mokslininkus ar išradėjus dėl tikimybės, kad kai kurie iš jų gali būti prieštaringai vertinami, arba kad jiems (ar jų išradimams ir atradimams) priskiriama svarba laikui bėgant gali kisti arba gali būti nevienoda įvairiose šalyse.

Menas

Meno temos į trumpąjį sąrašą paprastai buvo dažniau įtraukiamos Europos pietuose ir vakaruose nei kitur. Šioms temoms pirmenybę teikę dalyviai **meną apibūdino kaip vieną Europos didžiausių, žinomiausių ir unikaliausių turtų**. Kaip ir gamtos bei paminklų ir žymių vietovės objektų atveju, buvo manoma, kad banknotuose naudojami meno motyvai gali sužadinti piliečių smalsumą bei susidomėjimą ir paskatinti juos pasidomėti, kur garsieji meno kūriniai buvo sukurti ar eksponuojami. Kalbant apie praktiškesnius aspektus, taip pat buvo pažymima, kad, banknotų dizainui pasirinkus meno temas, būtų beveik savaime užtikrinta, kad jis bus labai patrauklus estetiškai. Buvo pasiūlyti šie meno temų motyvai: didieji meno kūriniai, tapytojai ir skulptoriai, meno istorija ir įvairūs stiliai, šokis ir šokėjai, pastatai ir architektūra bei muzikos instrumentai ir žanrai. Diskutuojant apie meno temų motyvus, dažnai buvo stengiamasi atsižvelgti ir į įtraukties aspektą ir išryškinti, kaip šie motyvai perteikia ir jungia įvairias temas bei šalis. Tarp paminėtų pavyzdžių buvo Leonardas da Vinčis, simbolizuojantis tiek meną, tiek mokslą ir išradimus; antikinės skulptūros, simbolizuojančios meną, istoriją ir civilizacijos vertybes; kraštovaizdžio paveiksiai, jungiantys meną ir gamtą; ir įvairias šalis simbolizuojantys meno motyvai.

Kitos ganėtinai populiarios temos

Kitos tikslinėse grupėse minėtos (nors ir rečiau nei pirmiau aprašytosios) ganėtinai populiarios temos buvo šios: istorija ar istoriniai įvykiai; papročiai ir tradicijos; maistas, gėrimai ir patiekalai; kultūra; aplinka ir tvarumas; žemėlapiai ir geografija; sportas; kalbos; valstybių narių vėliavos; transportas ir keliavimas. Palyginti nedažnai minėtos temos (tiksliau, minėtos tik vienoje ar dviejose tikslinėse grupėse) buvo švietimas, religija, šeima, viešos ir socialinės paslaugos ir trumpos žinutės / tekstas.

Bendri dizaino elementai⁴

Reikia pažymėti, kad dalyvių žinios apie bendrus dabartinių eurų banknotų temas ir motyvų dizaino elementus buvo gana ribotos. Dažnas dalyvis minėjo, kad šių elementų niekada nepastebėjo ar nekreipė į juos daug dėmesio. Užklausti konkrečiai, dalyviai dažnai pasakydavo, kad bendrų dizaino elementų yra per daug, todėl banknotų išvaizda yra pernelyg apkrauta ir „intensyvi“. Tokią nuomonę dar sustiprino vertinimas, kad kai kurie elementai yra pertekliniai, pavyzdžiui, manyta, kad užtektų vien Europos vėliavos arba vien ratu išdėstytų žvaigždžių.

Buvo bendrai sutariama, kad svarbiausi bendri dizaino elementai yra šie:

- **ratu išdėstytos žvaigždės,**
- **Europos vėliava,**
- **Europos žemėlapis,**
- **valiutos simbolis €,**
- **valiutos pavadinimas „euro“ trimis abėcėlėmis,**

nes jie yra lengvai atpažįstami, suprantami ir naudingi.

Kaip mažiausiai svarbūs elementai vertinti Europos portretas, ECB pirmininko parašas ir kai kurie kiti elementai (nors jie vertinti kaip šiek tiek svarbesni), pavyzdžiui, autorių teisių

⁴ Bendri dizaino elementai – tai su tema nesusiję vaizdai arba simboliai, naudojami praktiniais sumetimais ir su tikslu parodyti Europos identitetą.

apsaugos simbolis arba ECB santrumpa visomis kalbomis. Dalyviai nei faktiškai ką nors žinojo apie Europos portretą, nei jis jiems siejosi su Europa ar europietišku tapatumu. ECB pirmininko parašą ir kitus administracinius elementus jie apibūdino kaip sunkiai įžiūrimus bei sunkiai suprantamus ir ne itin funkcionalius.

Konkrečiai užklausti, dalyviai pasiūlė kelis **naujus bendrus dizaino elementus**, pavyzdžiui, įtraukti Europos žmogaus teisių konvencijos arba Europos himno teksto ištraukas, pavaizduoti Europos Parlamentą arba visų ES valstybių narių vėliavas. Taip pat buvo pasiūlyta vietoj dabartiniuose banknotuose pavaizduoto Europos žemėlapiu pavaizduoti tik euro zonos šalis apimančią žemėlapi ir nurodyti mažiau ECB santrumpas variantų.

Kiti pasiūlymai dėl būsimų eurų banknotų

Dalyvių buvo paklausta, ar jie turi dar kokių nors pasiūlymų, kurie, jų manymu, galėtų būti aktualūs rengiant būsimų eurų banknotų dizainą. Dalyviai entuziastingai pabrėždavo, kad banknotų dizainas turėtų būti **paprastas ir neapkrautas**, be to, banknotai turėtų būti **spalvingi, gyvi ir traukiantys akį**. Kai kurie dalyviai taip pat paminėjo, jog svarbu, kad būtų naudojamos kontrastuojančios spalvos, padėsiančios žmonėms lengviau atskirti vienus nominalus nuo kitų. Kelių tikslinių grupių dalyvių nuomone, yra svarbu išlaikyti dabartines kontrastuojančias spalvas, nes žmonės laikui bėgant prie jų jau priprato. Be to, buvo pasiūlyta banknotuose naudoti požymius, padėsiančius regos sutrikimų turintiems asmenims lengviau atpažinti įvairių nominalų banknotus ir juos vienus nuo kitų skirti. Tai galėtų būti Brailio rašto elementai arba įvairūs neįprasti apvadai.

Be šių pasiūlymų dar buvo išreikštas pageidavimas, kad eurų banknotai būtų mažesni ir vienodo dydžio, kad jie lengviau tilptų piniginėje. Kai kurie dalyviai siūlė banknotus gaminti iš plastiko medžiagos, kuri padėtų užtikrinti banknotų patvarumą. Kiti, priešingai, akcentavo tvarių medžiagų naudojimo svarbą.

Keliose šalyse dalyviai ragino ir toliau priimant sprendimus dėl būsimų eurų banknotų dizaino įtraukti visuomenę, kad taip padidėtų tikimybė, jog galutinis dizainas bus visuotinai priimtinas.

Išvados

Iš esmės, **tyrimas atskleidė, su kokiais sunkumais gali tekti susidurti kuriant dizainą, priimtina daugumai žmonių visose valstybėse narėse ir įvairioms visuomenės grupėms.** Vienas tokių sunkumų – lūkesčių, išryškėjusių tikslinėse grupėse, įvairovė (o kartais ir priešprieša). Viena vertus, dalyviai pasisakė už dizainą, kuris būtų pagrįstas universalumo ir įtraukties principais, kita vertus, jie buvo labai suinteresuoti tuo, kad būtų pabrėžtas valstybių narių išskirtinumas, tiek vaizduojant jų fizinį turtą, tiek kultūrą ar indėlį, bet kad nebūtų pamirštas ir visos ES kontekstas.

Vis dėlto aiškaus daugelio visų tautybių ir amžiaus grupių dalyvių susidomėjimo sulaukė šios šešios temos: **gamta, paminklai ir žymūs vietovės objektai, portretai, Europos vertybės, mokslas ir pažanga, menas.** Gamta ir Europos vertybės išsiskyrė tarp šių temų kaip galinčios būti labai plačiai priimtinos ir mažiausiai susijusios su prieštaringo vertinimo tikimybe. Tai taip pat paaiškina, kodėl šių temų populiarumas, diskusijoms įsibėgėjant, didėjo. Kitos temos, pavyzdžiui, paminklai ir žymūs vietovės objektai, nors ir gana populiaros, bet buvo vertintos kaip sąlyginai rizikingesnės ir kad jas pasirinkus būtų sudėtingiau išsirinkti motyvus, kurie būtų vienodai reikšmingi ir priimtini visoje Europoje.

Kita vertus, galimų temų – ir dar labiau galimų susijusių motyvų – aptarimo metu išryškėjo, kad **kai kurios temos akivaizdžiai persidengia.** Patys dalyviai ne kartą išsakė pasiūlymą apjungti įvairias temas viename kokiame nors dizaine, pavyzdžiui, gamtą ir tvarumą, portretus bei mokslą ir (arba) istoriją, mokslą ir istoriją, meną ir istoriją, meną ir gamtą, Europos vertybes ir tvarumą arba Europos vertybes ir kalbas.

Paprastai dalyviai kiekvienai jiems labiau patikusiai temai įvardindavo kelis skirtingus motyvus, nors ši užduotis dėl pirmiau minėtų priežasčių kartais būdavo sudėtinga. Bendros pagrindinės labiau patikusių motyvų savybės buvo **grožis arba didingumas** ir **Europos didybės** (jos turtų ar indėlio prasme) arba jos **stipraus charakterio** (jos vertybių ir dinamiškumo prasme) **aliuzijos**. Motyvų **atpažįstamumas** dalyviams buvo ne tik labai svarbus – jis jiems buvo kone būtina sąlyga, kad banknotus galėtų laikyti savais.

Kalbant apie antrą tyrimo uždavinį – išsiaiškinti įvairias nuomones apie ES2 **bendrus dizaino elementus** – reikia pažymėti, kad tyrimo metu nustatyta aiški ir nuosekliai išreikšta tam tikriems elementams (lyginant su kitais) teikiama pirmenybė, kaip aprašyta pirmiau. Tačiau tyrimo metu išsiaiškintas dar vienas tiek pat svarbus (jei ne svarbesnis) dalykas – kaip dalyviai bendresne prasme vertino bendrus dizaino elementus. Jie akivaizdžiai teikė pirmenybę elementams, kuriuos jie vertino kaip **lengvai atpažįstamus, suprantamus** ir **funkcionalius** – šie kriterijai galėtų bent iš dalies pasitarnauti kaip orientyrai sprendžiant dėl būsimų bendrų dizaino elementų.

Ataskaitos sandara

Kitame šios ataskaitos skyriuje pateikiama išsami informacija apie tyrimo kontekstą ir taikytą metodiką. 2 skyriuje aprašomi dalyvių bendro pobūdžio pamąstymai apie europietiškumą. 3 skyriuje aprašoma, kiek dalyviai prisimena ir supranta dabartinės serijos eurų banknotų dizainą, o 4 skyriuje aprašoma, kokioms būsimų eurų banknotų temoms ir motyvams dalyviai teikia pirmenybę. 5 skyriuje aprašomi dalyvių prioritetai bendrų dizaino elementų klausimu, o 6 skyriuje išdėstyta, ką dar dalyviai laikė svarbiu kalbant apie būsimų banknotų dizainą. 7 skyriuje aprašytos pagrindinės tyrimo išvados. Kita papildoma informacija pateikta prieduose.